

VIEREMÄN HUKKALANHARJUN KIVIKAUTISEN ASUINPAIKAN KAIVAUS

4.6.-29.6.1990

Jouko Aroaho
13.1.1992

SISÄLLYSLUETTELO

Aikaisemmat tutkimukset.....	1
Johdanto.....	2
Kaivaustekniikka.....	2
Kaivausalue I.....	4
Kaivausalue II.....	4
Kaivausalue III.....	6
Kaivausalue IV.....	6
Kaivausalue V.....	6
Kaivausalue VI.....	7
Kaivausalue VII.....	8
Kaivausalue VIII.....	8
Seulontalöydöt.....	9
Päätelmät ja jatkotoimet.....	9
Taulukko 1: Kvartsin määrä kaivausalueittain ja tasoittain (grammaa).....	10
Taulukko 2: Kampakeramiikan määrä kaivausalueittain ja tasoittain (grammaa).....	11
Taulukko 3: Asbestikeramiikan määrä kaivausalueittain ja tasoittain.....	11
KARTTALIITTEET.....	12

Ote peruskartasta 3324 10 SALAHMI

Kartta 1, yleiskartta, 1:1000	A3
Kartta 2, asemakartta, 1:100	A1
Kartta 3, taso 1/alueet I, II ja III, 1:25	A1
Kartta 4, taso 1/alueet IV ja V, 1:25	A2
Kartta 5, taso 1/alueet VI, VII ja VIII, 1:25	A1
Kartta 6, taso 2/alueet I, II ja III, 1:25	A1
Kartta 7, taso 2/alueet IV ja V, 1:25	A2
Kartta 8, taso 2/alueet VI, VII ja VIII, 1:25	A1
Kartta 9, taso 3/alueet II ja V, 1:25	A1
Kartta 10, taso 4/alue 2, 1:25	A1
Kartta 11, profiili, linja 75 kaakosta, 1:25	A1
Kartta 12, yksityiskohtakartta/ruudut A-2 - A-1/75-76 ja A-16 - A-15/124-125, 1:25	A1

KUVALIITTEET.....	26
-------------------	----

Kuopion kultt.hist. museo
esih.top. ark.

VIEREMÄ
Hukkalanharju
2.901.

Peruskartta: 3324 10 SALAHMI
koordinaatit: X=7072 29, y=499 78, z=n.110
kl. Vieremä
tl. Kilpola (Hukkala), 12:31
om. Eero Akseli ja Matti Kalevi Hukkanen, os. Hukkala,
74200 VIEREMÄ

VIEREMÄN HUKKALANHARJUN KIVIKAUTISEN ASUINPAIKAN KAIVAUS
4.6.-29.6.1990

kaivauslöydöt: *KM 27152:1-172*
kaivauskertomuksen liitteet:

Ote peruskartasta 3324 10 SALAHMI
Kartta 1, yleiskartta, 1:1000
Kartta 2, asemakartta, 1:100
Kartta 3, taso 1/alueet I, II ja III, 1:25
Kartta 4, taso 1/alueet IV ja V, 1:25
Kartta 5, taso 1/alueet VI, VII ja VIII, 1:25
Kartta 6, taso 2/alueet I, II ja III, 1:25
Kartta 7, taso 2/alueet IV ja V, 1:25
Kartta 8, taso 2/alueet VI, VII ja VIII, 1:25
Kartta 9, taso 3/alueet II ja V, 1:25
Kartta 10, taso 4/alue 2, 1:25
Kartta 11, profiili, linja 75 kaakosta, 1:25
Kartta 12, yksityiskohtakartta/ruudut A-2 - A-1/75-76 ja
A-16 - A-15/124-125, 1:25

Liitteet:
Valokuvat: F.a. 3257-3276

AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET

L. Pohjakallion tarkastuskertomus 8.1.1975
Aikaisemmat löydöt: KuM 5838:1-3, KuM 6152
KuM 5949:1-53 (v. 1975 kaivaus)
KuM 6521:1-159 (v. 1978 kaivaus)

Aikaisemmat kaivauskertomukset:

Lauri Pohjakallio: Koekaivaus Vieremän Hukkalanharjun kivikauti-
sella asuinpaikalla 22.-28.6.1975
Lauri Pohjakallio: Kaivaus Vieremän Hukkalanharjulla kesällä 1978

JOHDANTO

Vieremän Hukkalanharjun kivikautisella asuinpaikalla on suoritettu kaivaustutkimuksia Kuopion museon toimesta vuosina 1975 ja 1978 yhteensä n. 420 m² alalla. Arkeologi Lauri Pohjakallion johtamissa tutkimuksissa silloin harjun laella todettiin olevan varhaista asbesti-keramiikkaa ja pari metriä alemmalla tasanteella kampakeramiikkaa sisältävä asuinpaikka. Kivikautisten asuinpaikkalöytöjen ohella paikalta tavattiin mm. 4 tulisijaa ja punamultaläiskiä, joista lähinnä kolmea voitiin epäillä mahdolliseksi haudaksi. Tulisijoista saadun hiilen perusteella ylätasanteen asuinpaikan iäksi on saatu 5340 +/- 150 v. (Hel. 800) ja alatasanteen iäksi 5190 +/- 140 v. (Hel 799). (Kts. esim. Lauri Pohjakallio: Esihistoria, Vieremän kirja, s. 21-35. JYY:n kotiseutusarja n:o 19, Saarijärvi, 1983. ISBN 951-99533-5-3)

Koska tämän jälkeenkkin soranoton tosin aikanaan pahasti hävittämällä harjulla on ollut tutkimustarvetta museoviraston arvion mukaan 4000-4500 m²:n alalla, alue on pysytetty muinaismuistolain rauhoittamaksi kohteena. Tilaosakkaat ovat hakeneet lääninhallitukselta soranottoa varten alueeseen kajoamislupaa, ja Kuopion lääninhallitus on myöntänyt (päätös 112Y/14.3. 1988) ja opetusministeriö vahvistanut (päätös 5024/550/88/12.12. 1988) kajoamisluvan. Luvan on määrä tulla voimaan 1.1. 1993 alkaen, tai mikäli tutkimukset pystytään sitä ennen suorittamaan heti tutkimusten jälkeen.

Kesällä 1990 museovirastolle tuli mahdollisuus rahoittaa velvoite-työllistämishjelmaan varatulla rahalla kuukauden kestävä kaivaus paikalla. Kenttätyö suoritettiin 4.-29.6.1990 välisenä aikana, sen johtajana toimi Kuopion museon amanuenssi Jouko Aroalho, piirtäjänä Turussa arkeologiaa opiskeleva yo Titta Heikkinen. Kaivajina työskenteli 6 velvoitettyöllistämisrahalla palkattua kaivajaa sekä yksi Vieremän kunnan työntekijä (2 viikkoa). Kaivauksen johtajan palkan maksoi Kuopion museo (sos.turvamaksuineen 10500 mk), kun taas muut palkat sekä kaikki matka- ja päivärahat maksoi museovirasto. Kaivauksen jälkityöt tehtiin karttojen puhtaaksi piirtämisestä lukuun ottamatta pääasiassa Kuopion museossa.

Vieremän kunta osoitti kunnan koulukeskuksesta majoitustilan kaivauksen johtajalle ja piirtäjälle sekä toimitti työmaakopin ja osan työkaluja työmaan käyttöön.

KAIVAUSTEKNIikka

Suoritettun kaivauksen tavoitteena oli selvittää jäljelläoleva löytöalue ja tutkimalla mahdollistaa alueen rauhoituksesta vapauttamista soranottoa varten. Ensisijaisesti tutkittiin hiekkakuopan itäreunalla välittömästi vuoden 1978 kaivausalueeseen ja kuopan reunaan rajoittuva 143 m² laajuinen kaivausalue (alue II). Sen lisäksi kuopan itäpuolelle avattiin löytökerroksen olemassaolon selvittämiseksi alueesta II mitattuna 12 m eteläkaakkoon 4 m²:n laajuinen kaivausalue (alue I) ja 36 m pohjoisluoteeseen mitattuna 15 m²:n laajuinen kaivausalue (alue III). Kaivausalue II:n tasalle avattiin hiekkakuopan länsireunalla kuoppaan rajoittuvat alueet IV (7 m²) ja V (23 m²), joista jälkimmäi-

3.

nen ulotettiin kuopan reunasta n. 10 m:n päähän, mistä länteen päin harju viettää jyrkästi. Pohjoisesta kuopan keskelle ulottuvalle alueelle avattiin kaivausalueet VI (n. 19 m²), VII (n. 44 m²) ja VIII (4 m²). Kaikkiaan paalutettiin siis 4 m²:n kaivausruuduiksi tasokaivausaluetta 269 m².

Kiintopisteenä kaivauksella käytettiin harjun laella, sorakuopan luoteispäässä, maakiveen hakattua ristiä, joka oli myös vuoden 1975 ja 1978 kaivausten kiintopisteenä (kts. asemakartta). Ristin korkeus on 111.65 m ymp., mikä on Lauri Pohjakallion mittaama arvo (n. 0,5 km kaakkoon sijaitsevan valtion tarkkavaakituspisteen pohjalta). Vaakituskoneen paikka valittiin kaivausalueen II eteläpuolen vielä kaivamattomalta alueelta, muutaman metrin päästä sorakuopan reunasta. Siihen järjestettiin kolmesta laattamaisesta kivistä vaakituskoneen jalustan paikka, ja asennetun koneen tähyystylukema (tl) kiintopisterististä oli kaivauksen aikana 11,5 (cm)

Kaivausalueet pintavaakittiin ottamalla korkeuslukemat vaakituskojeella kunkin, 4 m²:n kokoisen ruudun kaivauspaalujen juuresta sekä ruudun keskeltä. Samalla tavalla suoritettiin sitten eri kaivaus-tasojen vaakitus. Kaivaustyö suoritettiin niin, että kaivauslastoilla - vain parissa kohdassa tarvittaessa lapioin - poistettiin ensin humuskerros, joka varsinkin harjun lakialueilla (alueet II, III, VI VII ja VIII) oli ohut, 1 cm ja ei juuri koskaan yli 5 cm, tai puuttui usein kokonaan. Tämän jälkeen jatkettiin kaivamalla alueet 10 cm:n kerroksina tasoittain, ja jokaisesta tasosta piirrettiin mittakaavaan 1:25 tasokartta muoville. Korkeuslukemat piirretyissä kartoissa on merkitty vaakituskoneen tähyystylukuina! Syvyysuunnassa kaivaus ulotettiin löydöttömään pohjamaahan saakka, mutta alueen II itäreunassa, missä löytökerrostumien erottaminen hiekassa oli epävarmaa, kaivaus- aluetta tutkittiin paikoin yli 60 cm:n syvyyteen.

Löydöt kerättiin talteen ruuduttain ja tasoittain paperisiin löytöpusseihin. Hiili-, punamulta- ja maanäytteet kerättiin kaivauksella paperipusseihin kaivauslastalla maa-ainesta vain otettaessa valiten. Esineiden, keramiikan, piin, asbestin ja luun kohdalla mitattiin myös ruutukohtaiset koordinaatit, ja näitä löytökohtia voitiin sitten merkitä symbolein tasokarttoihin.

Kaivausalueet valokuvattiin mustavalkoiselle Kodak TMX -filmille DIN/100 ASA) negatiivikoossa 6x4,5 cm. Lisäksi otettiin yleis- yksityiskohtakuvia samalle materiaalille sekä Agfa RS 100 väridia- filmille (21 DIN). Teknisen vian vuoksi kaivauksen alkupäivän valokuvaaminen epäonnistui!

Alueelta I ja II kaivettu maa kasattiin kaivausalueen II luoteis- ja kaakkoispuolelle, vuonna 1978 tutkitulle alueelle. Alueen III, IV, V, VI, VII ja VIII kaivausmaa kaadettiin hiekkakuopan pohjalle. Kaivauksen päättyessä paalut alueilta kerättiin pois, paitsi tutkimusten jatkoa ajatellen kaivausalueen I paalu: A-2/61, kaivausalueen II paalut: A-10/73, A-2/73 ja A-2/81 sekä kaivaus- alueen VI paalu: A-10/105 jätettiin paikalleen maahan lyötyinä, ja niiden sijainti merkittiin asemakarttaan. Kaivausalueita ei peitetty

Seulomalla tutkittiin vielä kaivausalueiden reunoja sekä kuopan keskelle soranotossa ajettua irtomaakasaa, yhteensä n. 30 m²:n aluetta. Kts. Seulontalöydöt.

KAIVAUSALUE I

Kun ennakkoon mielenkiintoisimmaksi arvellun kaivausalue II:n tutkimuksissa kävi ilmi, että vähä asbestikeramiikka ja tulisijahavainnot sijoittuivat alueen eteläkaakkoisosaan, päätettiin avata kaivausalueesta II tuohon suuntaan 12 m:n päähän 4 m²:n laajuinen alue. Vuoden 1978 tutkimuksissa oli tosin todettu, että silloin tutkituissa kohdissa n. 10 metriä kauempana olevat kaivausruudut olivat kokonaan löydöttömiä, ja löytötiheys oli muutenkin suunnassa vähäinen. Tasainen harjun laki vaikutti kuitenkin jäljellä olevasta alueesta lupaavimmalta, ja aivan soranotossa tuhoutuneen alueen reunassa (A-4/53) havaittiin vielä 20 m päässä punamultaläikkä, jota ei voi pitää luontaisena. Läikkää puhdistettaessa ei ollut kuitenkaan enää selvitettävissä sen merkitys, punamultaa saatiin näytteeksi(näyte).

Kaivausalue I:n ruudusta A-3/59 löytyi hiiltä merkkinä tulenpidosta, ja hiilen kohdalta löytyi myös pala asbestikeramiikkaa (). Näiden havaintojen perusteella vahvistui käsitys, että löytöalue kaiketi jatkuu eteläkaakossakin aina tuhoutuneeseen kohtaan, kuopanreunaan saakka eli 20-25 m:n päähän kaivausalue II:sta. Koskemattonta, tutkimattonta aluetta siinä on lähes 200 m², ja tämän tutkimuksen kuluessa ei ollut mahdollista eikä ensisijaistakaan keskittyä laajemmin tutkimaan eteläkaakkoisreunaa, jota soranotto-suunnitelmat jo maa-aineksen huonolaatuisuuden ja sijainnin vuoksi vähemmän uhkasivat.

KAIVAUSALUE II

Hukkalanharjun lakitasanteella suoranaisesti vuoden 1978 kaivauksen keskelle jääneen koskemattoman kaistaleen tutkiminen oli kaivauksen alkaessa tärkein tehtävä. Olivathan muun muassa edellisen tutkimuksen tavoittamat kivikautiset tulisijat sijainneet vain muutamien metrien (ruudut GH74, JK74 ja EF 66) päässä siitä. Tutkimusalue päätettiin yhdistää suoraan edellisen kaivauksen ruutukoordinaatistoon, missä kaivauksen edettyä todettiin vain osittain onnistutun. Alueella oli nimittäin ajettu mopoilla sotkien vanhan kaivausalueen rajoja ja hävittäen linjakepit, ja alkava kaivaus sidottiin linjoilta 71 ja 73 maasta löytyneiden paalunreikien avulla vuoden 1978 kaivaukseen. Myöhemmin todettiin suorakulmaan mitatun ruudutuksen kaakko-luode-suuntaisten linjojen hieman eroavan edellisen kaivauksen vastavien linjojen sijainnista.

Kaivausalueelta poistettiin turve ja humus, joka kasvoi lähinnä kanervaa. Puuntaimet oli maanomistaja jo aiemmin korjannut harjulta pois. Hiekka oli melko heikosti ruskeaa ja siellä täällä punamullan ja hiilen sekaista.

Kvartsi-iskoksia, joiden joukossa on myös monia kvartsi-esineitä, löytyi tasaisesti, mutta vähän (2546,0 g) koko alueelta. Mitään

kiveyksiä tai muita rakenteita ei ollut näkyvissä I kerroksessa. Toisen tason kaivauksessa löydettiin vähän asbestikeramiikkaa alueen eteläreunalta (lähinnä ruudut A-1/73, A-2/74, A/74) ja kampakeramiikkaa ruudusta A-3/81. Ensiksi mainitun läheisyydessä (ruudussa A-1/76) jo edellisellä tasolla havaitut tulenpidon jäljet paljastuivat jonkinlaiseksi lähes kivettömäksi tulisijaksi. Siinä oli vakuuttavan tuntuisesti pari kvartsi-iskosta ja hiiltä riittävästi näytteenottoa varten. Tulisija oli kaivettu selvästi hiekan alla luontaisesti olevaan hiesukerrokseen (silttiin), ja ilmeisesti ainoaksi kivilajiesineeksi jäänyt pieni taltta on myös likeltä (A-2/75). Kvartsien joukossa on muiden muassa ruuduista D 75 ja D 82 saatu kaapimia.

Toinen, jo ensimmäisellä tasolla hiesumaalle ulottunut hiiliesiintymä (ruutu A-9/74) oli mielestäni myöhäisen tulenpidon merkinä, joita harjulla oli Vieremän läheisyyden vuoksi myös lukuisia.

Kaivausalueen linjassa 75 piirrettiin profiilipiirros, joka ulottui n. 2 m kaivausaluetta alempana olevalle kuopan länsireunalle (alue IV). Sen avulla pyrittiin löytämään mahdollisia muinaisranta-havaintoja harjulta ja selvittämään kuopan reunamien päällä olevia maakerrostumia. Kaivausalueen II kohdalla profiilipiirroksessa on havaittavissa, että itäpuoliskon ruuduissa humuksen alla oli useita kymmeniä senttimetrejä heikosti värjäytynyttä hiekkää, länsipuoliskon ruuduissa liikuttamatonta hiesua (silttiä). Seikka, joka näkyy kaivauksen tasokartoissa ja alueesta otetuissa valokuvissakin. Löytöaineisto liittyi selvästi harjun laen hiekkaisiin kohtiin.

Kaivausalueen II tutkimus osoitti, että hiekkakuopan itäreunan runsaimpien löytöjen alue on jo aiemmin kaivauksin tutkittu, kun esimerkiksi keramiikkaa saatiin kaivausalueelta II vain 88,7 g, kivilajiesineitä on yksi pieni taltta () ja edellä mainittua, kivetöntä tulisijaa lukuun ottamatta rakenteellisia jäännöksiä ei ole. Heikkoja, pienialaisia punamultaväri- sekä nokihiililäikkiä pidän kulttuurikerroksen likamaana, joka ei merkitse punamultahautojen, liesien, tulensäilytyskuoppien tai muun sellaisen esiintymistä tutkimusalueella. Kampakeramiikkaa on 3 palaa (25,9 g) (), ja se kaikki on ruudusta A-3/81. Kun muu keramiikka on varhaista asbestikeramiikkaa, vahvistuu jo aiemmissä tutkimuksissa tehty johtopäätös harjun lakitasanteesta asbestikeraamisena tasona. Palanutta luuta on löydöissä 3,6 g (ruutu B/84), ja piitä löytyi ruudusta A-11/73 kaksi kappaletta, joista toinen on piikärjen katkelma (). Asbestia on pala ruudusta A-3/75. Kvartsia esiintyi alueella II kaivetun alueen laajuuteen suhteutettuna toiseksi eniten eri kaivausalueiden kesken verrattuna, sillä alueelta V löytyi vielä n. 40 % enemmän kvartsia. Kvartsikeskittyymiä ei havaittu, vaan löytöjä tuli, kuten jo vuoden 1978 kaivauksessakin tapahtui, "harvakseltaan, mutta verraten tasaisesti". Toistettakoon vielä, että löydöt keskittyivät alue II:n hiekkaiseen itäpuoliskoon, kun taas länsipuoliskon ruudut olivat niukkalöytöisiä tai kokonaan löydöttömiä.

KAIVAUSALUE III

Avaamalla 15 m²:n kaivausalue harjun laen luoteispäähän, 36 m:n päähän kaivausalueesta II pohjois-luoteeseen (vuoden 1975 alueesta 4 m samaan suuntaan) tarkistettiin asuinpaikka-alueen mahdollista jatkumista sinne. Sieltä löytyi humuksen alta puhdas hiekkamaa, jossa oli parissa kohdassa selvästi myöhäisen tulenpidon värjäämää hiekkää. Mitään asuinpaikkaan yhdistettävää kulttuurikerrosta ei ollut, ja ainoiksi löydöiksi jäivät pari kvartssia sekä siru piitä (). Tulos ei kannustanut laajentamaan tutkimuksia tuolla alueella, kun tutkimaton alue siellä oli vielä entistä epätasaisempaa, osittain viettävänä ja kivisenäkin näennäisesti vähemmän sovelias asuinpaikkaa ajatellen.

KAIVAUSALUE IV

Hiekkakuopan länsipuolelle avattiin linjan 75 profiilipiirroksen ulottamiseksi kuopan toisellekin puolelle (vrt. kaivausalue II) 7 m²:n laajuinen kaivausalue, joka rajoittui kuopan reunaan. Maa-aines kaivausruuduissa oli kivistä hiekkää, joka muuttui n. 3 m:n etäisyydellä kuopan reunasta selvästi soraksi. Mitään löytöjä tai muuta kivikautiseen asuinpaikkaan viittaavaa ei tavattu. Kivet olivat pyöristyneitä (vrt. kaivausalue V; valokuvat), ja vaikutti vahvasti siltä, että aivan hiekkakuopan länsipuolisen reunan päällä on muinaisranta-alue, josta länteen päin rinne on veden huuhtomaa, kivistä soramaata.

Kaivausalue IV:ään liittyvää, eteläpuolista sorakuopan reunaa tutkittiin vielä seulomalla n. 8 metrin matkalta, koska Lauri Pohjakallio oli vuonna 1975 havainnut kuopan leikkauksessa runsaasti palaneita kiviä. Hiekkaisen törmän reunasta ei kuitenkaan löytynyt mitään, ja kiviäkin siinä oli kohtalaisen vähän. Kuopan reuna oli selvästi sortunut ja vesoittunut liesikivihavainnon ja seulonnan välisenä aikana, mikä on todennäköinen syy siihen, että yhtään palanutta kiveäkään ei paikalta löytynyt.

KAIVAUSALUE V

Kuopan länsireunan leikkauksessa oli palaneiden kivien (vrt. kaivausalue IV) lisäksi huomattu vuonna 1975 myös kvartsi-iskoksia, minkä vuoksi kaivausalueesta IV mitattuna 5 m luoteeseen, kuopanreunan päälle avattiin 23 m²:n laajuinen tutkimusalue, kaivausalue V. Toisaalta pyrittiin tutkimaan kuopan reunan hiekkamaa, jossa näkyi muutamia yksittäisiä kvartseja kaivamattakin, ja toisena tarkoituksena oli kaivauksen ulottaminen kuopan reunasta länsi-lounaaseen, aina noin 10 metrin päähän. Siitä eteenpäin harju vietti kohti länttä, vanhalle Vieremä-Oulu -tielle, niin jyrkästi, että asuinpaikka-alueen jatkuminen sinne ei ollut ajateltavissa. Tielle laskevan jyrkän rinteen päälle kaivaus ulotettiin sitten 1 m levyisenä kaivausojana, linjojen 84 ja 85 rajaamana.

Humuksen alta paljastui pyöristyneiden kivien peittämä hiekkamaa. Mitään kulttuurikerrosta ei erottunut, mutta aivan hiekkakuopan reunan ruuduista löytyi kohtalaisen runsaasti iskoksia, kvartssia ja

useita paloja myös piitä, jota 1970-luvulla suoritetuissa kaivauksissa löydettiin niukasti. Iskosten joukossa on useita piikärjen katkelmia (), kvartsikaapimia (), pura () ja käyttöjälkisiä iskoksia. Löytyneet iskokset ovat enimmäkseen pieniä lastuja, ja ruuduissa A-37/83 ja A-37/84 - siis aivan kuopan reunaman päällä - oli selvästi löytökeskittymä. On merkittävää, että iskokset, kuten muutkin löydöt, tulivat tavallisesti esiin heti humuksen alta päällimmäisten kivien väleistä ja että löytöalue rajoittui kuopan reunaman lähiruutuihin. Huomattakoon, että iskosten määrä eri kaivausalueiden keskinäisessä vertailussa alueiden kokoon suhteutettuna oli alueella V selvästi suurin. Kvartsi-iskosten muoto ja keskittymä herättivät ajatuksia, joiden mukaan alueen V kohdalla on iskemällä valmistettu kvartsi- ja piiesineitä.

Keramiikkaa alueelta löytyi vain yksi palanen () ruudusta A-38/86, se on kampakeramiikkaa ja läheltä pintaa löytyneenä voinut kulkeutuakin paikalle. Hiekanotossa on nimittäin aikanaan kuorittu pintamaat ennen sora-aineksen ottoa, jolloin kuopan reunojenkin maata on puskutraktorilla liikuteltu, länsireunassa vieläkin näkyvästi.

Hiekkakuopan länsireunamaa tutkittiin vielä seulomalla kaivausalue V :stä jatkuen n. 9 m päähän luoteeseen. Siinä ei tullut esille mitään erityistä, ja länsireunan tutkimuksia ei enää laajennettu, koska löytöalueen raja siellä näytti olevan aivan kuopan läheisyydessä ja osittain jo soranotossa hävinnytkin. Lännessä löytöalueen rajaa vastaava rantakorkeus on likimain 107,90 m mpy. eli tähytyslukeman 385 tasolla. Linjan 75 profiilissa näkyy sillä tasolla hiekan ja soran raja, mutta suhtaudun hieman varauksellisesti soran ja asuinpaikan rantatason ehdottomaan yhdistämiseen. Hukkalanharjussa on syntyvästään johtuen sekoittuneena erilaisia maa-aineksia (kts. kuva F.a. 3276), ja on otettava huomioon, että harjulta ilmeisen nopeasti kampakeraamisen ajan lopulla laskenut vesi on saattanut tässä vain paljastaa aiemmin syntyneitä maalajeja, ei niinkään muodostaa ja kerätä selviä ranta-kerrostumia.

KAIVAUSALUE VI

Pohjoisesta sorakuopan keskelle kurottuvan hiekkaharjanteen reunalta löytyi vuoden 1975 kaivauksen yhteydessä tulisijan pohja (H 107-18), jonka hiilestä saatiin ajoitus 5190±140 (Hel 799) (kts. kaivauskertomus 1975; koekuopat, kohta 8). Tämän läntisen, alemman tasanteen reunoilta on löytynyt myös kampakeramiikkaa ja asbestikeramiikkaa (KuM 6521:155-156), ja alueen kaivaustutkimus on ollut suunnitelmassa alusta alkaen jo siksi, että mahdollisen jäljellä olevan asuinpaikkakerrostuman tutkimus voisi arvokkaalla tavalla valaista Hukkalanharjun asbestikeraamisen ja kampakeraamisen asutusvaiheen keskinäistä suhdetta. Yllä mainitun tulisijan tutkimuksessa oli kylläkin todettu, että siinä suurin osa kulttuurikerroksesta oli tuhoutunut pintamaiden kuorinnassa.

Kaivausalue VI, 19 m², avattiin hiekkaharjanteen lounaisreunaan, linjojen 105 ja 111 sekä A-10 ja A-14 väliselle alalle. Pää tarkoitus oli mahdollisen kulttuurikerroksen olemassaolon selvittäminen. Maaperä oli lähes kivetöntä, pinnasta osittain kovan hiesun peittämää hiekkää. Selvisi, että pintamaiden kuorinta oli hävittänyt lähes kokonaan pintakerrostumat, mutta asuinpaikkakerroksen rippeistä löytyi kuitenkin 7 palaa asbestikeramiikkaa ja 146,9 g kvartssia, kaikki sekaantuneesta maasta.

Tutkimuksen tulos on, että tuhoutuneelta ja sekaantuneelta alueelta vuonna 1975 tutkitun tulisijan vaiheilta löytyi lisää asbestikeramiikkaa, mikä sellaisenaan olisi ristiriidassa läntisen, alemman tasanteen oletetun kampakeraamisuuuden kanssa. Mielestäni paikka oli kuitenkin kuorinnan, polunkäytön, mopoilla ajelun ja muun kulkemisen siinä määrin sotkema, että siellä tehtyjä huomioita ei voitane pitää kovin luotettavina.

KAIVAUSALUE VII

Alemman hiekkaharjanteen päälle, 4 m kaivausalueesta VI luoteeseen, avattiin 44 m²:n laajuinen kaivausalue, jota tutkimalla arveltiin saatavan lisää tietoa kampakeraamisesta asutusvaiheesta, josta aiemmin oli saatu vain hajalöytöjä. Alue rajautui lounaassa kuopan reunaan, kuten edellinenkin alue teki. Maa oli vähäkivistä, hienoa hiekkää, jossa muutamaa nokiläikkää lukuun ottamatta ei ollut näkyvissä mitään asuinpaikkaan viittaavaa. Nokiläikkien läheltä, kaivausalueen pohjoispäästä löytyi 16 palaa kampakeramiikkaa, ja 2 palaa piitä. On ilmeistä, että löydöt liittyvät siinä kaivauksen 2. tasolla tavoitettuun tulisijaan, josta saatiin myös hiilinäyte (näyte). Tulisija oli 'vähäkivinen' tai kyseessä oli pintakerroksen kuorinnassa turmeltuneen lieden pohja. Pintakerroksiltaan koskemattomana aluetta ei voinut mitenkään pitää.

Tulisijan löytötaso on liki sama kuin vuonna 1975 ajoitetun tulisijan taso, eli havainnot tässä vahvistavat jo aiemmin hahmoteltua, 109,5 m mpy korkeudella olevan tasanteen kampakeraamisuuutta, vaikka kaivausalueella VI (kts. alue VI) tehdyt havainnot eivät tukeneet tätä arviota.

Myös ruudusta A-15/121 löytyneestä hiilestä otettiin näyte (näyte), vaikka mitään esineitä tai rakenteita siihen ei liittynyt. Kaivausalueiden VI ja VII välinen alue tutkittiin vielä seulomalla, mutta mitään erityistä ei paikalla ollut.

KAIVAUSALUE VIII

Neljän metrin päässä kaivausalueesta VII, lähellä rauhoitusalueen luoteispuolista rajaa, tutkittiin vielä 4 m² laajuinen tasokaivausalue. Hiekkaisessa maaperässä oli enemmän isohkoja kiviä kuin muilla kaivausalueilla. Muutenkin maasto harjulla kuopan pohjoispään tasalla oli epätasaista eikä vaikuttanut silmällytynä erityisen houkutteleva oleskelupaikalta. Mitään asuinpaikkaan viittavaa ei tullut esille.

SEULONTALÖYDÖT

Paitsi kaivausalueiden IV, V ja VI (kts. nämä) reunamia seulomalla tutkittiin vielä vuoden 1978 kaivausalueesta koilliseen, jyrkän rinteeseen partaalla tutkimattomia ruutuja linjojen 77 ja 85 välisellä alueella. Toisena erillisenä kohteena seulottiin hiekkakuopan keskelle ajettua pintamaakasaa, josta vuonna 1975 oli löytynyt pintalöytönä kampakeramiikkaa, kvartsi-iskoksia ja kiviliuska (KuM 5949:47-49). Maanomistajan mukaan kasa on painumassa, jossa koskematon maaperä on jäljellä. Ensiksi mainitussa kohteesta saatiin yksittäin kvartseja (), mikä oli odotettavissakin vuoden 1978 kaivausalueen läheisyyden perusteella, mutta jälkimmäinen kohde ei antanut mitään usean miestyöpäivän uurastuksesta huolimatta. On heti vielä todettava, että pintamaakasan kokonaan seulominen ei käytettävissä olevin voimin ollut ajateltavissa.

Seulontatyössä käytettiin teräsverkkoseuloja, joiden silmäkoko oli 4 mm.

PÄÄTELMÄT JA JATKOTOIMET

Hukkalanharjulla kesällä 1990 suoritetuissa tutkimuksissa vahvistuivat monet aiempien kaivausten perusteella tehdyt, asuinpaikkaa koskevat johtopäätökset. Muun muassa asbesti- ja kampakeramiikan löytyminen jakaantui harjun ylä- ja alatasanteen kesken kuten aiemmissakin tutkimuksissa, löytöaines on koostumukseltaan hyvin verrannollinen aikaisempiin löytöihin, ja alueen rajat olivat varsinkin lännessä, pohjoisessa ja idässä, ennakkoon tehtyjen arvioiden mukaisia. Punamullan käytöstä (haudat?) asuinpaikalla ei saatu paljoa lisätietoa, sillä kaivausalueen II punamultahavainnot tehtiin vähäisten, hiekassa olleiden väriläikkien johdosta, ja kaivausalue I:n eteläpuolella havaittu punamultakerrostuma oli valitettavasti jo pintamaiden siirtelyn hävittävä, mutta kylläkin muuten mielestäni jostakin tarkoituksella tehdyksi tulkittavasta jäännöksestä (haudasta?). Myöskään tulisijojen tai puhumatakaan mahdollisten asumusten rakenteesta ei kaivauksen perusteella ole aikaisempiin havaintoihin olennaista lisättävää. Kun vielä keramiikkaa löytyi vain 186,6 g yhteensä, ja palanutta luuta 1 (!) pala, on myönnettävä, että tutkimukset kohdistuivatkin v. 1990 muuten rikkaan asuinpaikan vähemmän keskeisiin osiin. Toisaalta eri puolilla, sorakuopan reunoilla kaivamisen jälkeen käsitys, että soranotto on aikanaan tuhonnut ennako-odotuksia täydellisemmin juuri kampakeraamisen kulttuurikerroksen, mikä varmasti on tehnyt monien harjualueen muinaiseen asutukseen liittyvien kysymysten selvittelyn enää mahdottomaksi.

Tutkimuksellisesti kiinnostavana lisänä aikaisempaan löytöaineistoon nähden on pidettävä lukuisia pii-iskoksia ja piikärkien katkelmia, joita löytyi kaivausalueilta II ja V. Jälkimmäisen alueen iskosten runsauteen liittyy myös kysymys mahdollisesta kivisepän työskentelypaikasta. Tutkimushavainnot antavat toiseksi lisäaineeksi (kts. kaivausalue V) asuinpaikan alinta rantakorkeutta koskeviin selvittelyihin, sillä löytöraja lännessä sekä

linjan 75 profiilipiirroksen maakerrostumat viittaavat tietyin varauksin siihen, että alin ranta on ollut n. 107,90 m ymp.. Kolmantena uutena asiana on kaivausalue I:n havaintojen ja harjun lakialueen punamultaläiskän perusteella pidettävä todennäköisenä, että asuinpaikka-alue jatkuu laella kaivausalue II:n kaakkoispuolelle n. 20-25 m päähän, kuoritun maan rajaan saakka (kts. kaivausalue I).

Museovirasto ilmoitti kesän 1990 kaivauksen jälkeen kirjeellään (kirje 6/303/1990) 25.7.1990 Kuopion lääninhallitukselle, kajoamislupa alueella voi tulla voimaan välittömästi lukuunottamatta kaivausalue II:n eteläpuolista aluetta (karttaliite kirjeessä), jota toistaiseksi on pidettävä rauhoitettuna.

et

Kuopiossa 13.1.1991

Jouko Aroaho
Jouko Aroaho

TAULUKKO 1

KVARTSIN MÄÄRÄ KAIVAUSALUEITTAIN JA TASOITTAIN (GRAMMAA).

kaiv. alue	T A S O					YHTEENSÄ
	I	II	III	IV	?	
1	4,5	-	-			4,5
2	1196,1	692,3	569,1	84,1	4,4	2546,0
3	10,5	-	-			10,5
4	-	-	-			-
5	311,8	261,2	-			573,0
6	121,5	25,4	-			146,9
7	119,0	190,0	-			309,0
8	-	-	-			-
seul.					156,1	156,1
	1763,4	1168,9	569,1	84,1	160,5	<u>3746,0</u>

TAULUKKO 2: KAMPAKERAMIIKAN MÄÄRÄ KAIVAUSALUEITTAIN JA TASOITTAIN (GRAMMAA).

kaiv. alue	T A S O				YHTEENSÄ
	I	II	III	IV	
1	-	-	-		
2	-	25,9	-	-	25,9
3	-	-	-		-
4	-	-	-		-
5	3,1	-	-		3,1
6	-	-	-		-
7	38,1	-	1,2		39,3
8	-	-	-		-
	41,2	25,9	1,2	-	<u>68,3</u>

TAULUKKO 3: ASBESTIKERAMIIKAN MÄÄRÄ KAIVAUSALUEITTAIN JA TASOITTAIN (GRAMMAA).

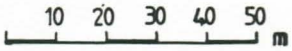
kaiv. alue	T A S O				YHTEENSÄ
	I	II	III	IV	
1	-	-	1,6		1,6
2	-	56,5	0,9	5,4	62,8
3	-	-	-		-
4	-	-	-		-
5	-	-	-		-
6	45,5	8,4	-		53,9
7	-	-	-		-
8	-	-	-		-
	45,5	64,9	2,5	5,4	<u>118,3</u>

OTE PERUSKARTASTA 3224 10 SALAHMI, 1:20 000, Helsinki 1972

● Vieremän Hukkalanharjun (2.901.) kivi- ja puurakenteinen asuinpaikka

VIEREMÄ
Kilpola
Hukkalanharju
2.901.

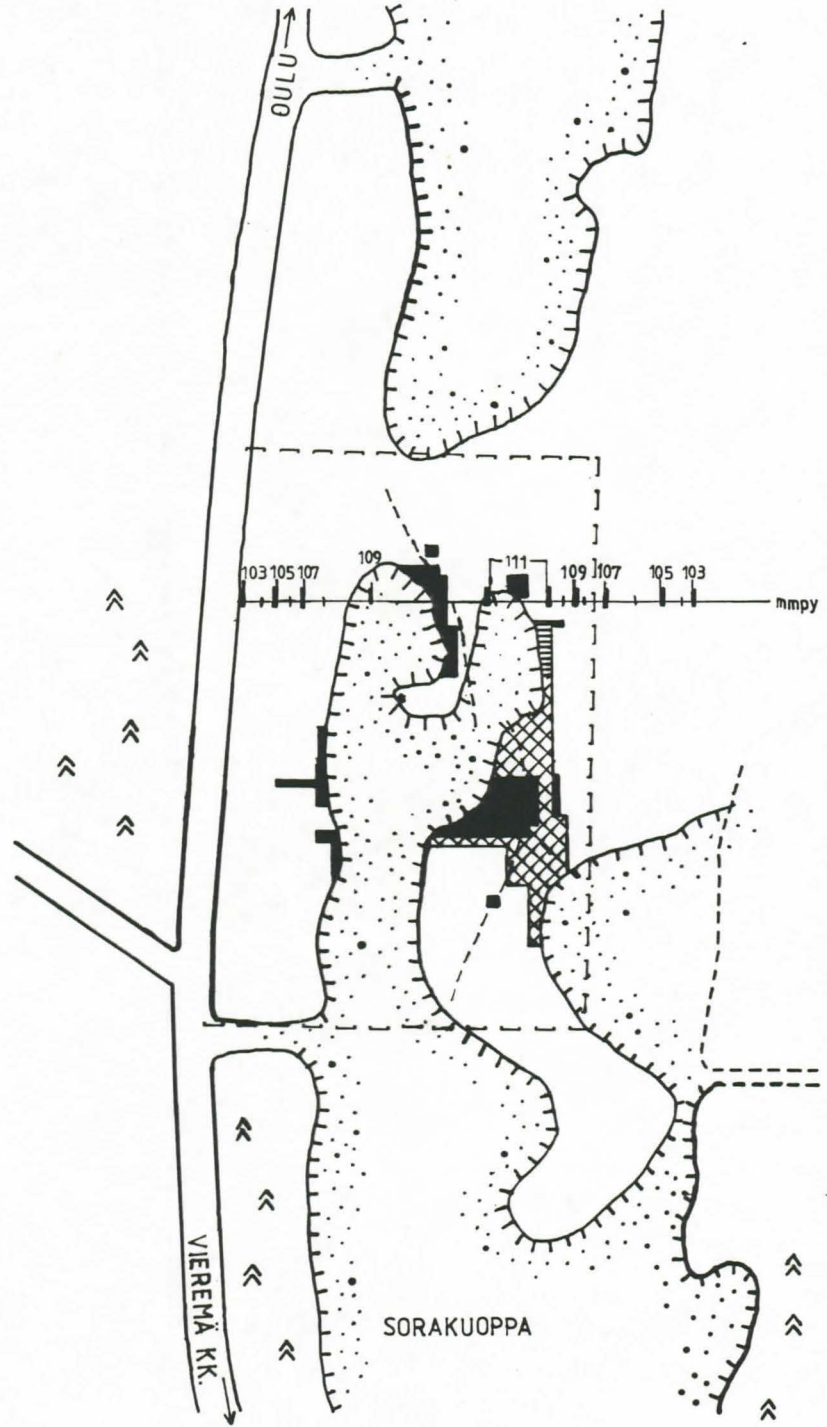
--- Rauhoitettu alue

--- Polku

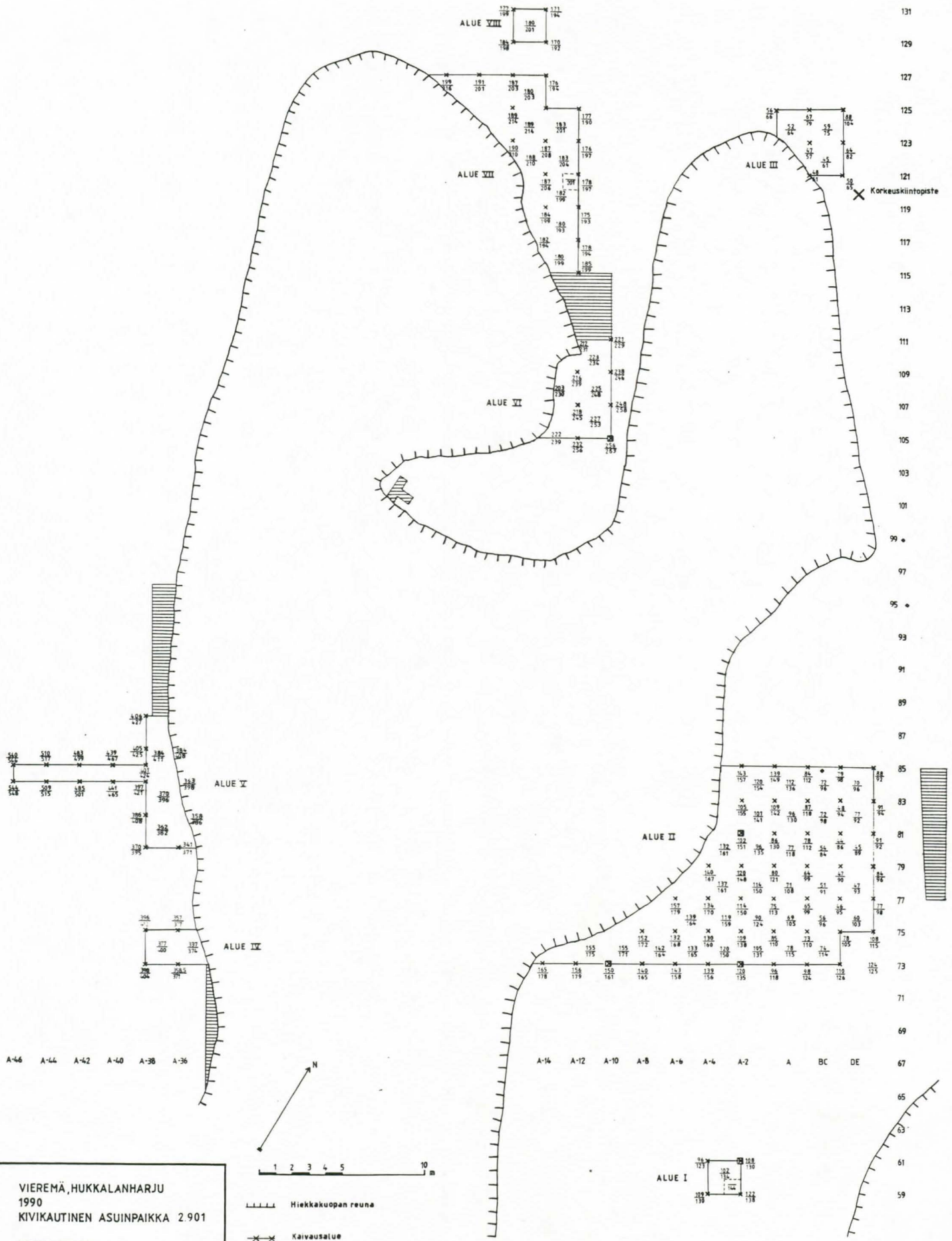
 V:n 1975 kaivausalue

 V:n 1978 kaivausalue

 V:n 1990 kaivausalue

VIEREMÄ, HUKKALANHARJU
 1990
 KIVIKAUTINEN ASUINPAIKKA 2.901
 YLEISKARTTA
 KARTTA 1
~~1:1000~~ EI MITTAKAAYASSA
 T.Heikkinen 1990

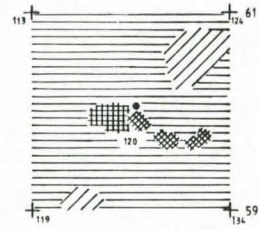
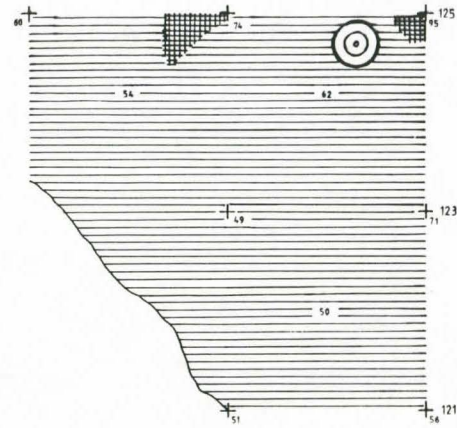

VIEREMÄ, HUKKALANHARJU
 1990
 KIVIKAUTINEN ASUINPAIKKA 2.901
 ASEMAKARTTA
 KARTTA 2
 1:100 EI MITTA KAAYSSA
 KP 111,65 mmpy tl 11,5
 T.Heikkinen 1990

- Hiekkakuopan reuna
- x-x- Kaivausalue
- ▨ Seuimalla tutkittu alue
- ⊠ Paikalleen jätetty paalu
- Liemien kaivausten paalu

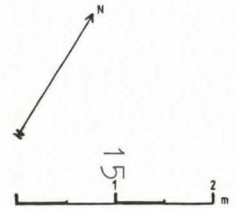
ALUE I
 108 130
 123 132
 122 138
 123 138
 108 130

● punamuita

ALUE I

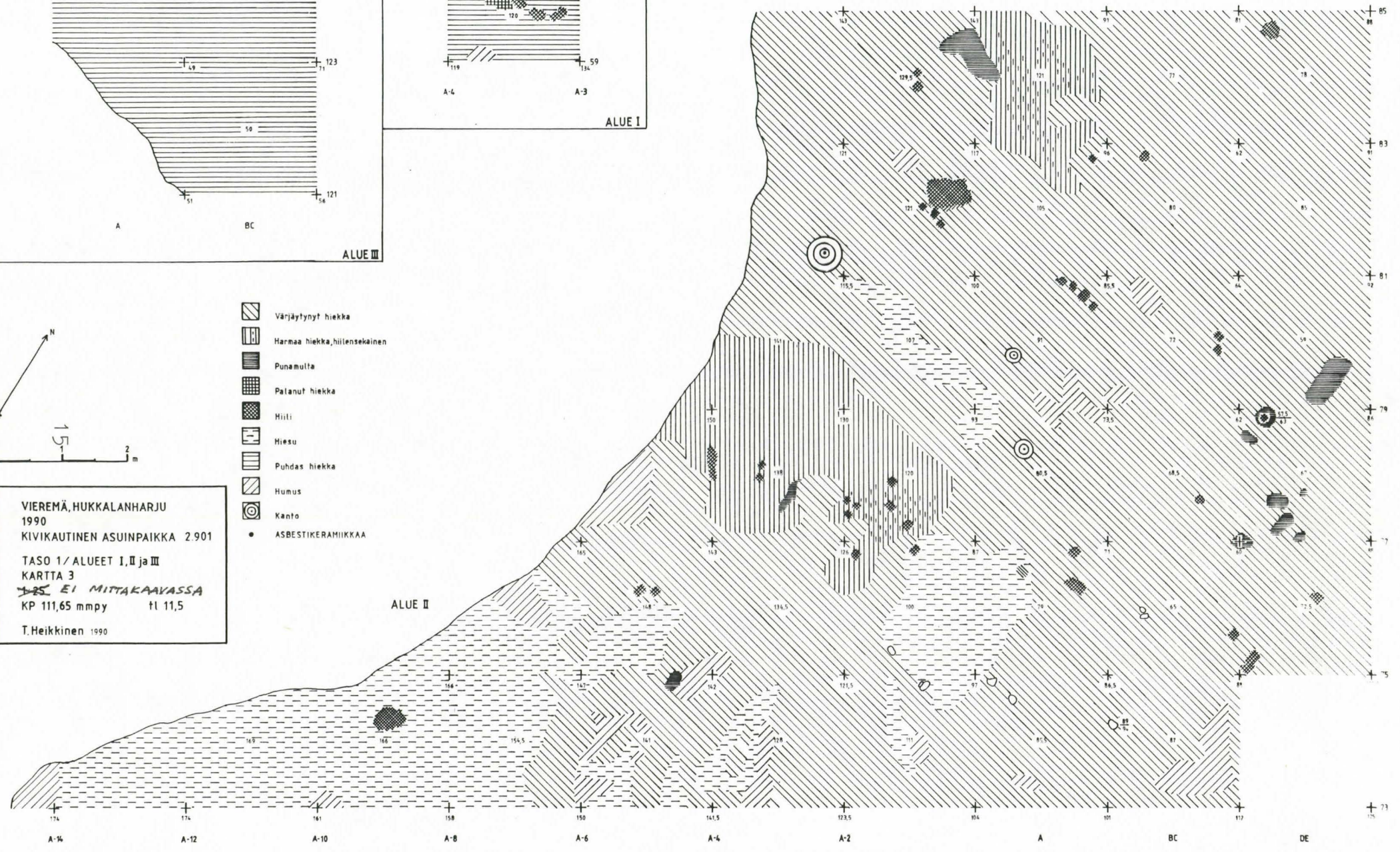
ALUE III

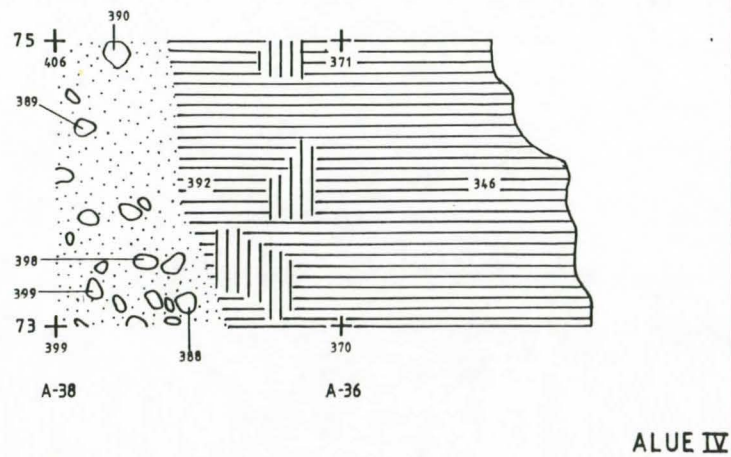

VIEREMÄ, HUKKALANHARJU
 1990
 KIVIKAUTINEN ASUINPAIKKA 2.901
 TASO 1 / ALUEET I, II ja III
 KARTTA 3
~~1:25~~ EI MITTAKAAYASSA
 KP 111,65 mmpy tl 11,5
 T.Heikkinen 1990

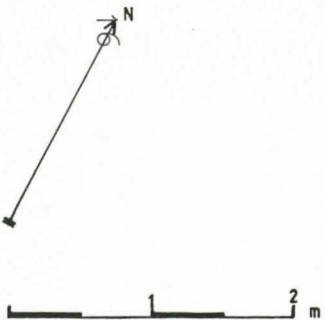
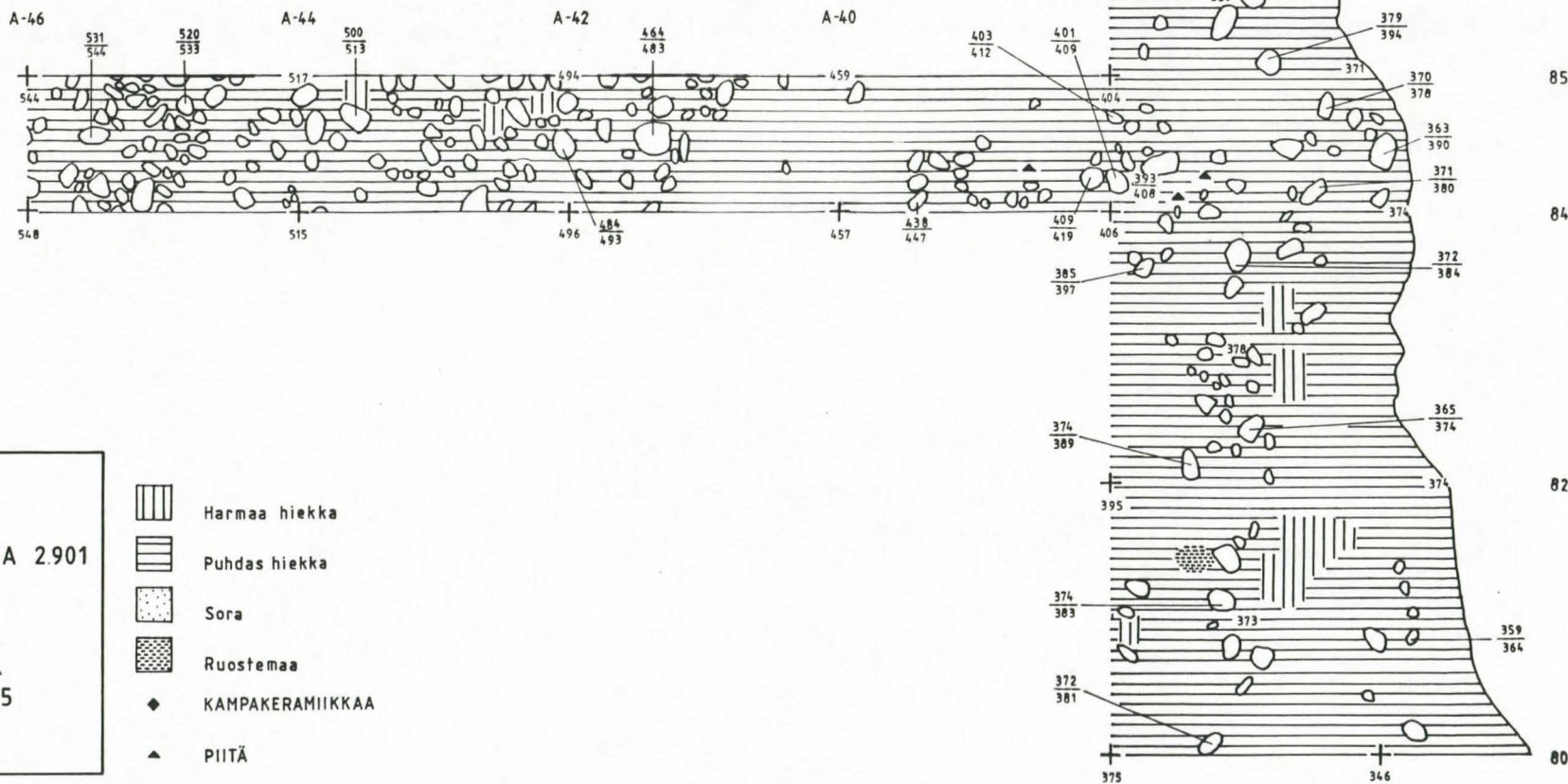
- Värijätynyt hiekka
- Harmaa hiekka,hiilensekainen
- Punamulta
- Palanut hiekka
- Hiili
- Hiesu
- Puhdas hiekka
- Humus
- Kanto
- ASBESTIKERAMIKKAA

ALUE II

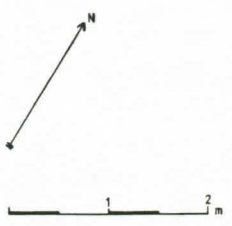
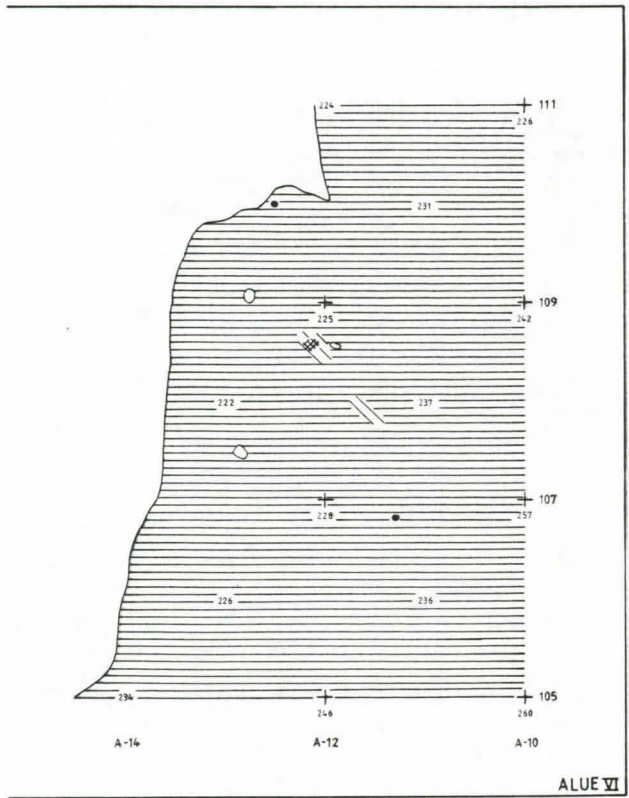
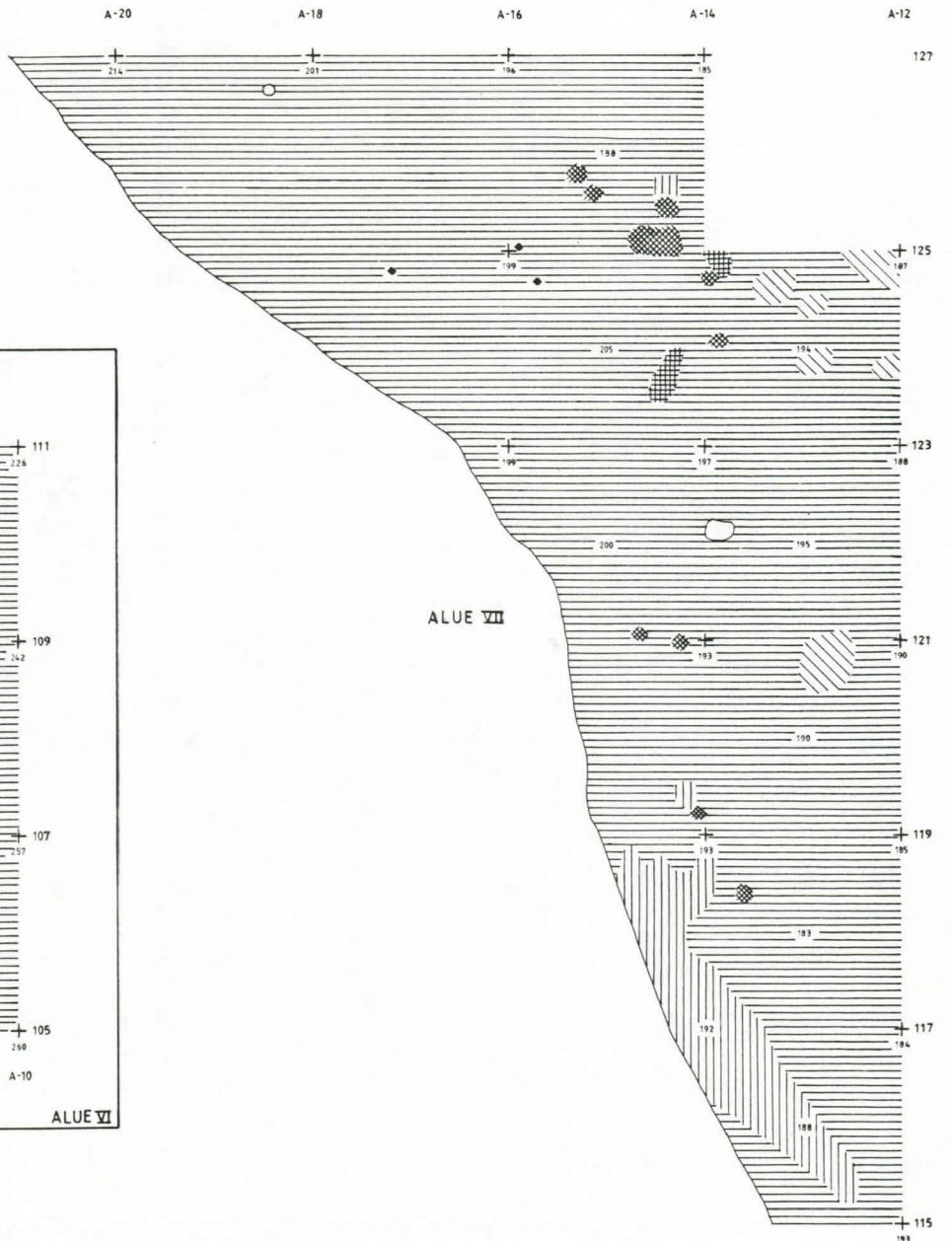
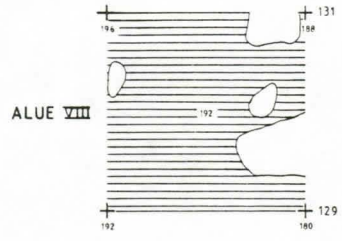

ALUE V

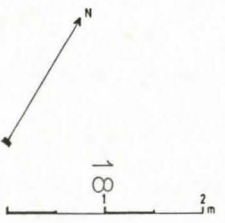
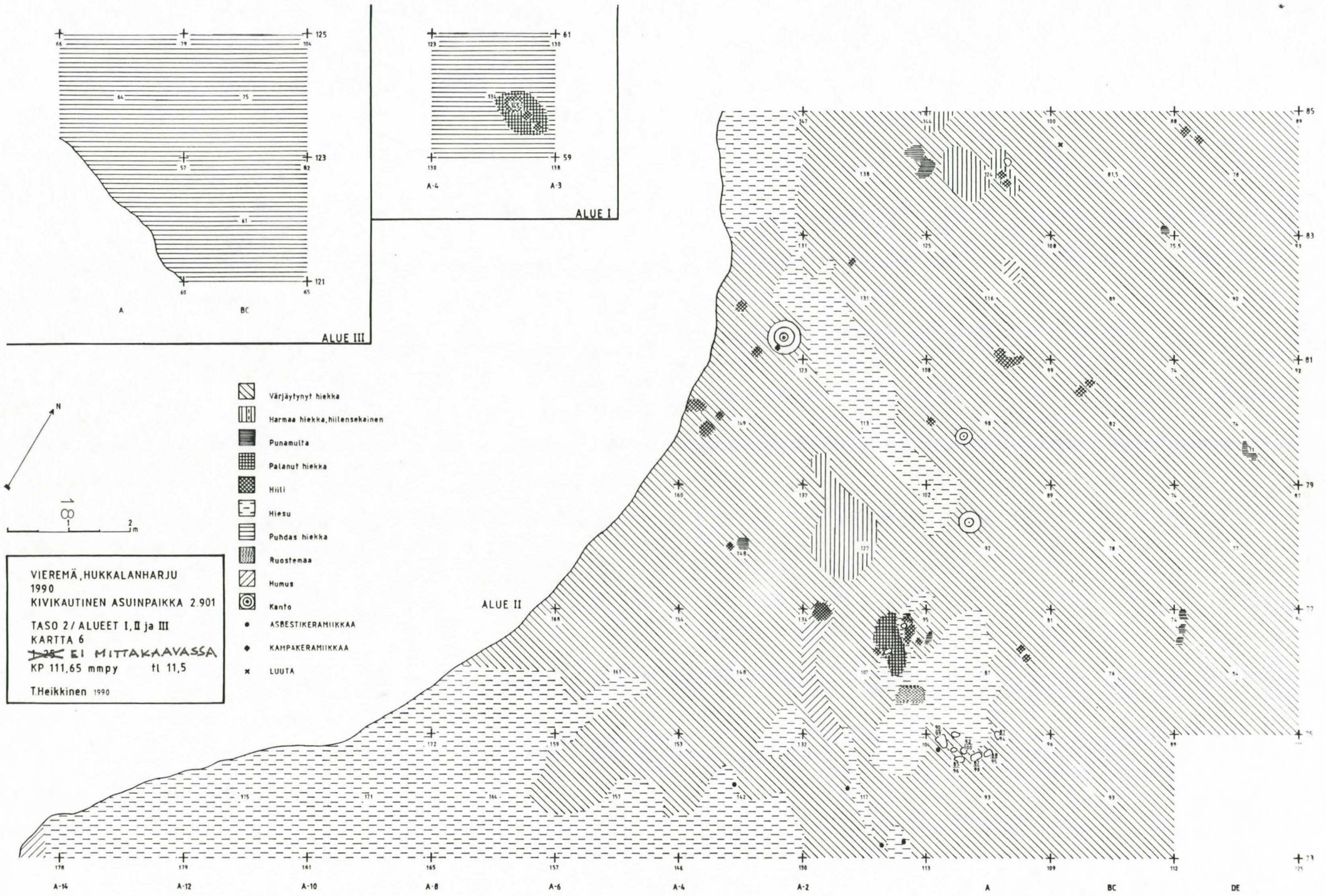
VIEREMÄ, HUKKALANHARJU
 1990
 KIVIKAUTINEN ASUINPAIKKA 2.901
 TASO 1 / ALUEET IV ja V
 KARTTA 4
~~1:25~~ EI MITTAKAAVASSA
 KP 111,65 mmpy tl 11,5
 T.Heikkinen 1990

- Harmaa hiekka
- Puhdas hiekka
- Sora
- Ruostemaa
- KAMPAKERAMIKKAA
- PIITÄ

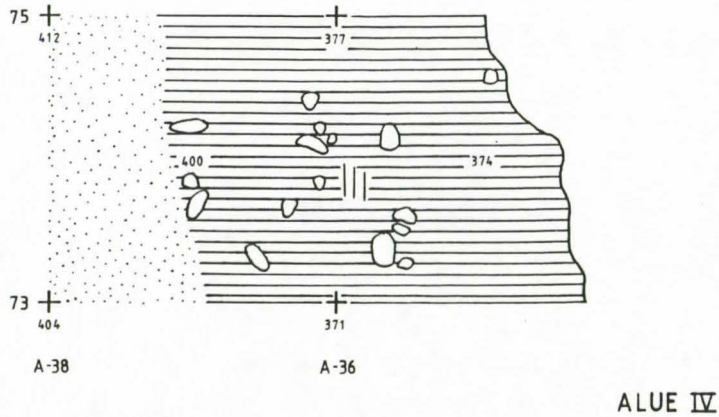
VIEREMÄ, HUKKALANHARJU
 1990
 KIVIKAUTINEN ASUINPAIKKA 2.901
 TÄSÄ EI MITTAKAAYASSA
 KP 111,65 mmpy H 11,5
 T.Heikkinen 1990

- Värjätynyt hiekka
- Harmaa hiekka, hilensekainen
- Palanut hiekka
- Hiili
- Puhdas hiekka
- ASBESTIKERAMIKKAA
- KAMPAKERAMIKKAA

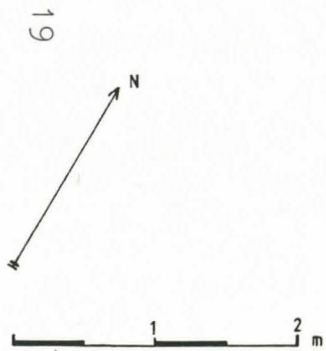

VIEREMÄ, HUKKALANHARJU
 1990
 KIVIKAUTINEN ASUINPAIKKA 2.901
 KARTTA 6
 1:8000 MIITAKAAYASSA
 KP 111,65 mmpy tl 11,5
 T.Heikkinen 1990

- Värijätynyt hiekka
- Harmaa hiekka, hiilensekainen
- Punamulta
- Palanut hiekka
- Hiili
- Hiesu
- Puhdas hiekka
- Ruostemaa
- Humus
- Kanto
- ASBESTIKERAMIKKAA
- KAMPAKERAMIKKAA
- LUUTA

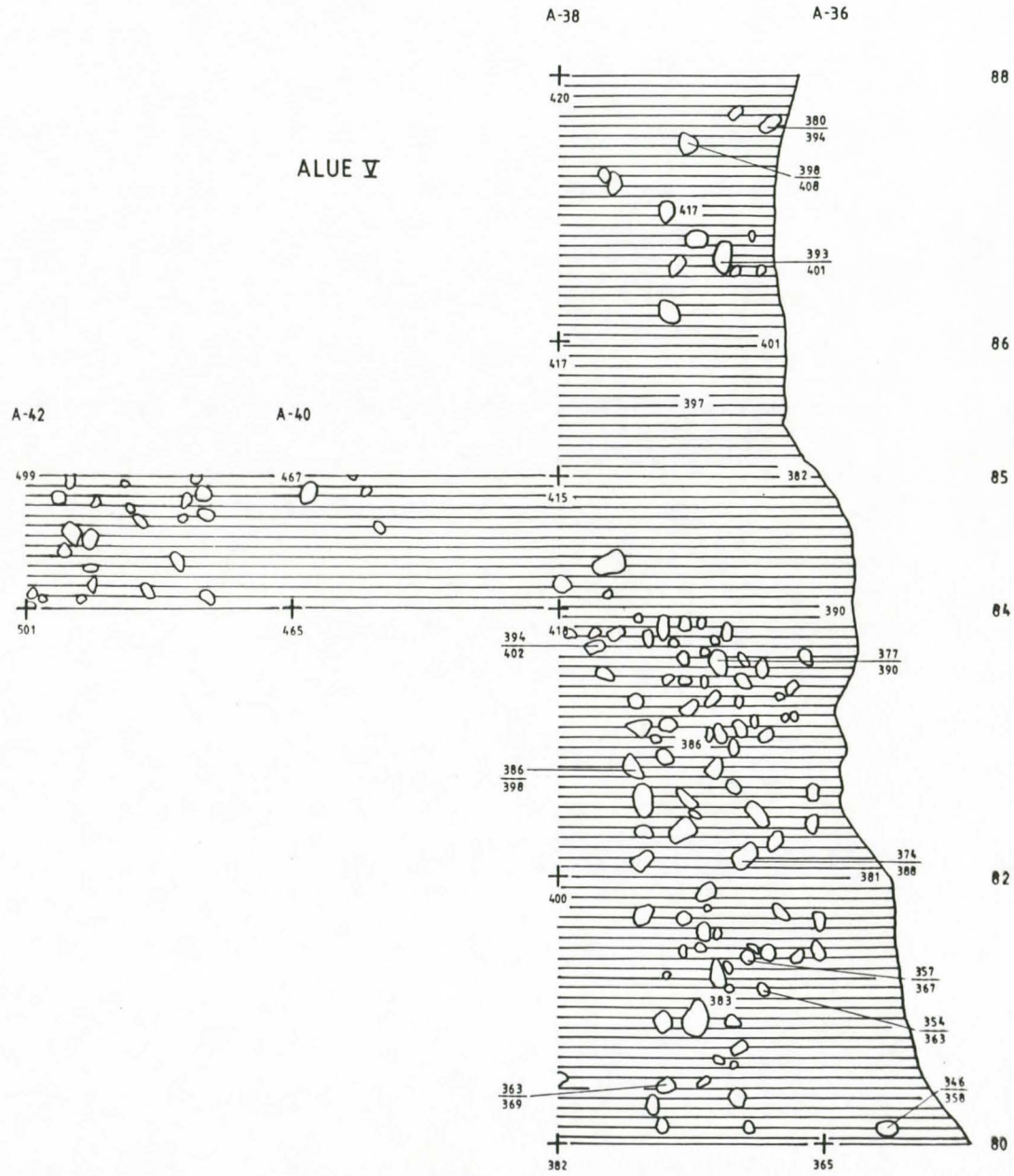
ALUE IV

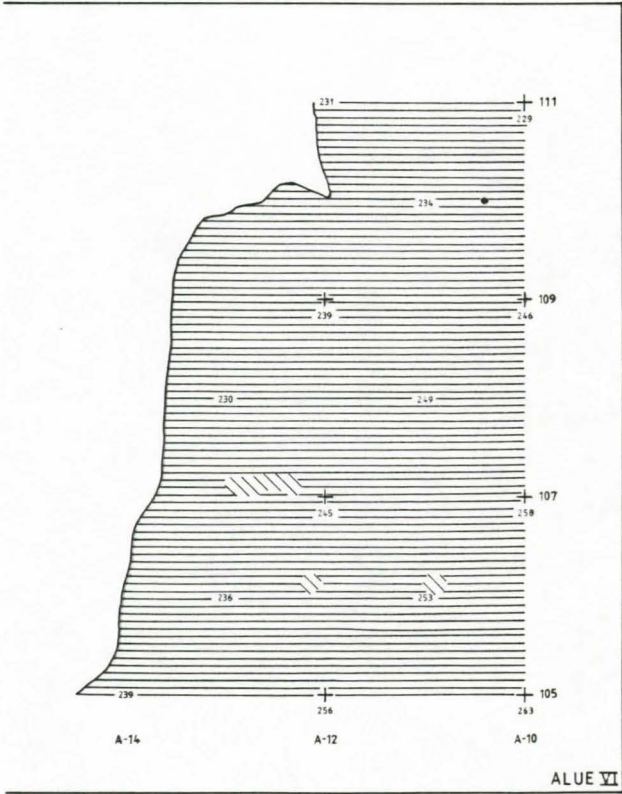
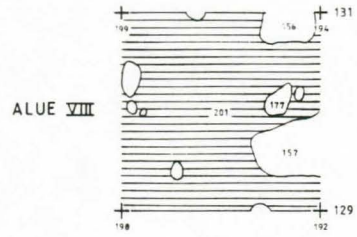

VIEREMÄ, HUKKALANHARJU
 1990
 KIVIKAUTINEN ASUINPAIKKA 2.901
 TASO 2 / ALUEET IV ja V
 KARTTA 7
~~1:25~~ EI MITTAKAAYASSA
 KP 111,65 mmpy tl 11,5
 T.Heikkinen 1990

- Harmaa hiekka
- Puhdas hiekka
- Sora

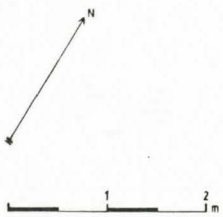
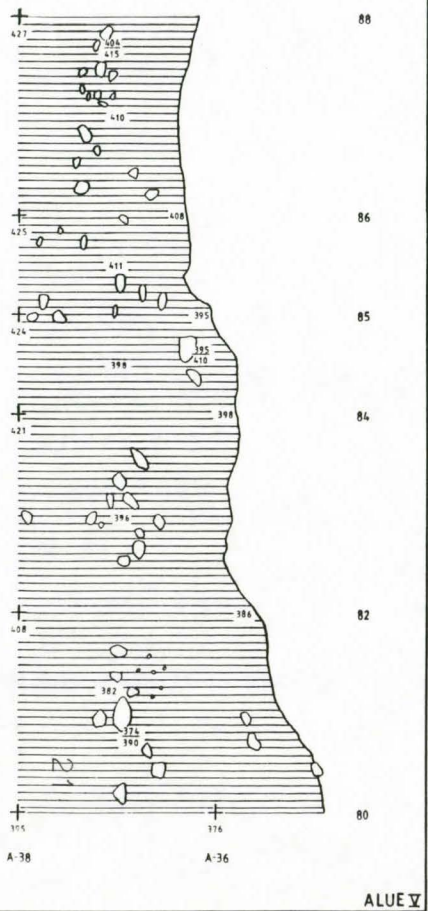
ALUE V

VIEREMÄ, HUKKALANHARJU
 1990
 KIVIKAUTINEN ASUINPAIKKA 2.901
 TASO 2 / ALUEET VI, VII ja VIII
 KARTTA 8
~~1:250~~ EI MITTAKAAVASSA
 KP 111,65 mmpy tl 11,5
 T. Heikinen 1990

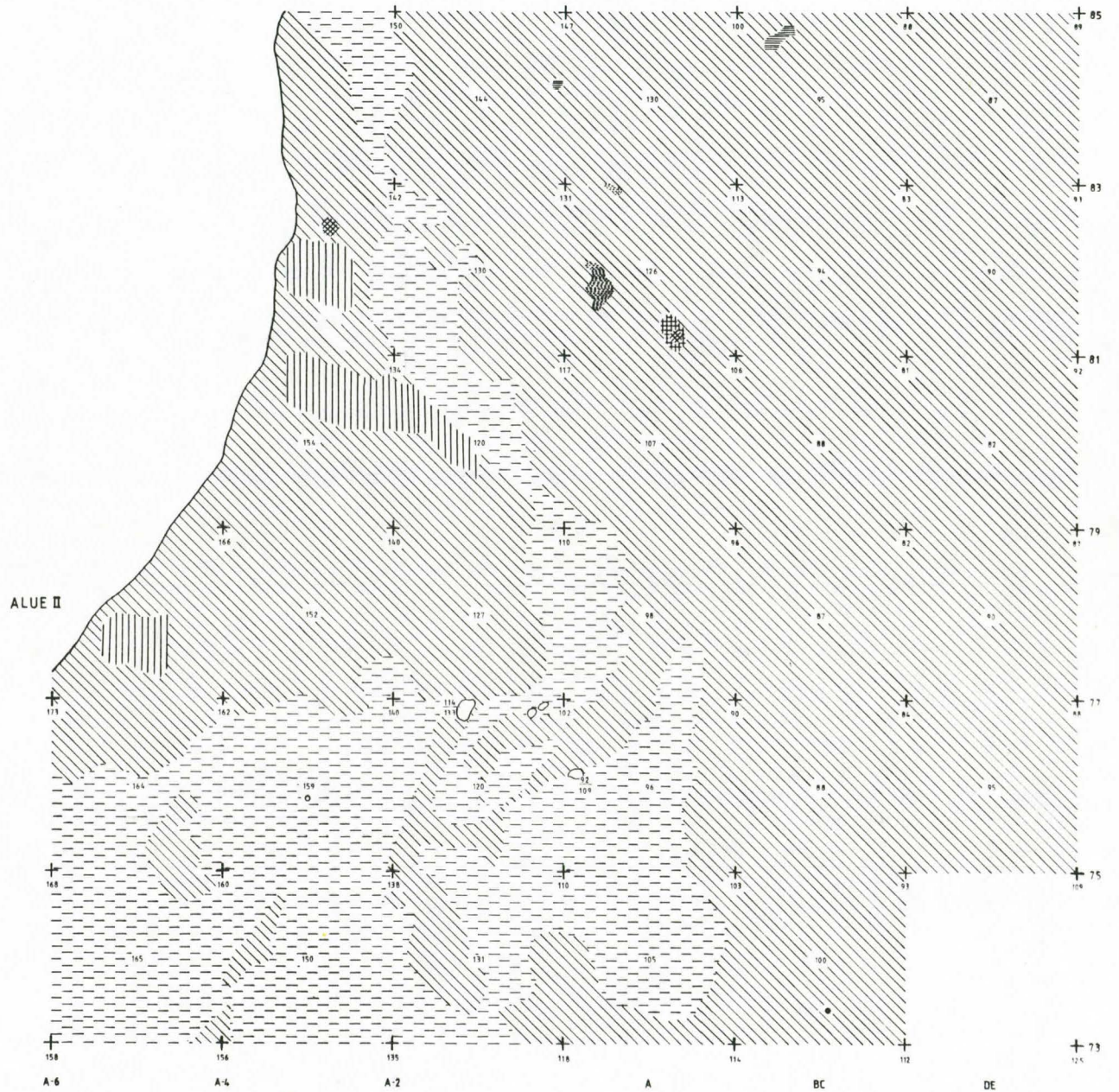
- Varjautunut hiekka
- Harmaa hiekka, hiilensekainen
- Punamulta
- Palanut hiekka
- Hiili
- Puhdas hiekka
- ASBESTIKERAMIKKAA

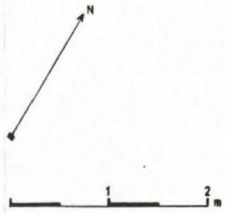
VIEREMÄ, HUKKALANHARJU
1990
KIVIKAUTINEN ASUINPAIKKA 2.901
TASO 3 / ALUEET II ja V
KARTTA 9
~~1:25~~ EI MITTAKAAVASSA
KP 111,65 mmpy tl 11,5

T.Heikkinen 1990

- Värjäytynyt hiekka
- Harmaa hiekka, hiilensekainen
- Punamulta
- Palanut hiekka
- Hiili
- Hiesu
- Puhdas hiekka
- Ruostemaa
- ASBESTIKERAMIKKAA
- ASBESTIA

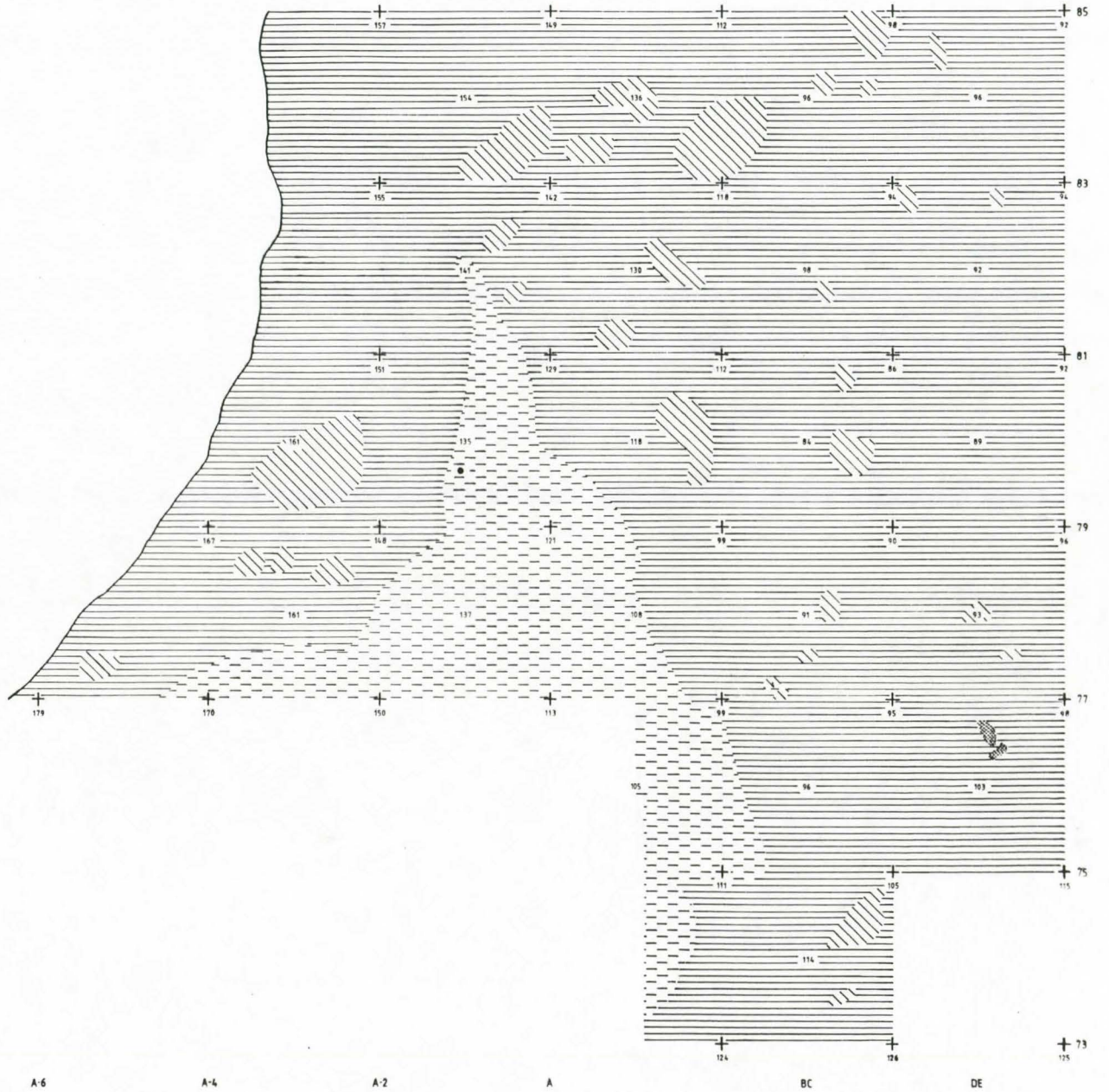

22

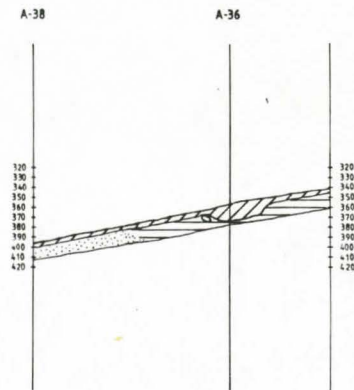
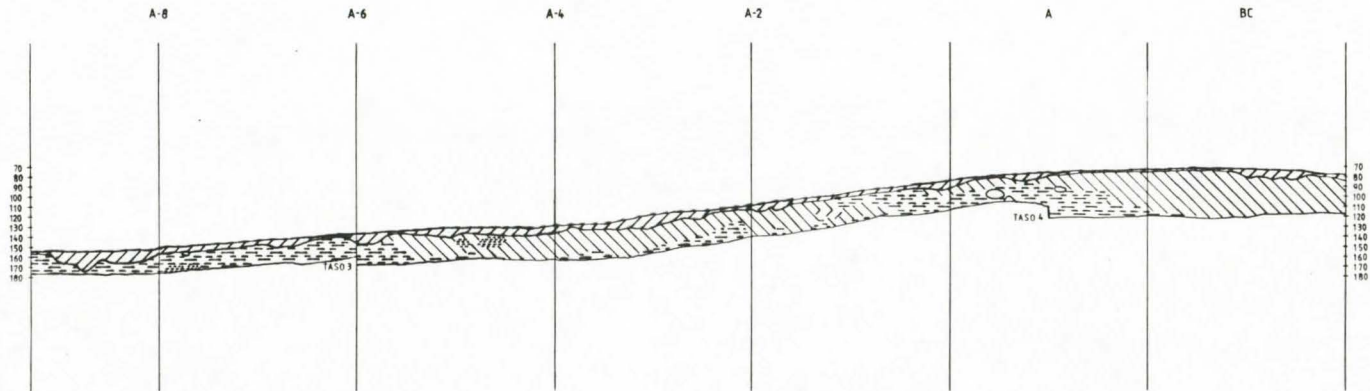

VIEREMÄ, HUKKALANHARJU
1990
KIVIKAUTINEN ASUINPAIKKA 2.901
TASO 4 / ALUE II
KARTTA 10
~~1:25~~ EI MITTAKAAVASSA
KP 111,65 mmpy H 11,5
T.Heikkinen 1990

- Värjäytynyt hiekka
- Hiesu
- Puhdas hiekka
- Ruostemaa
- ASBESTIKERAMIKKAA

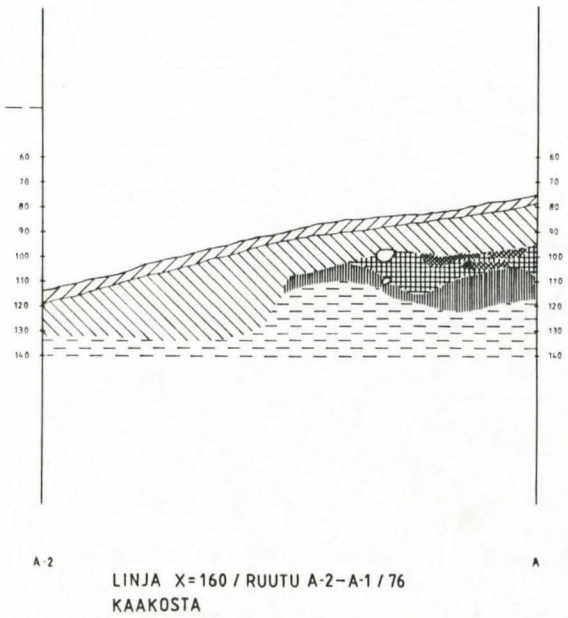
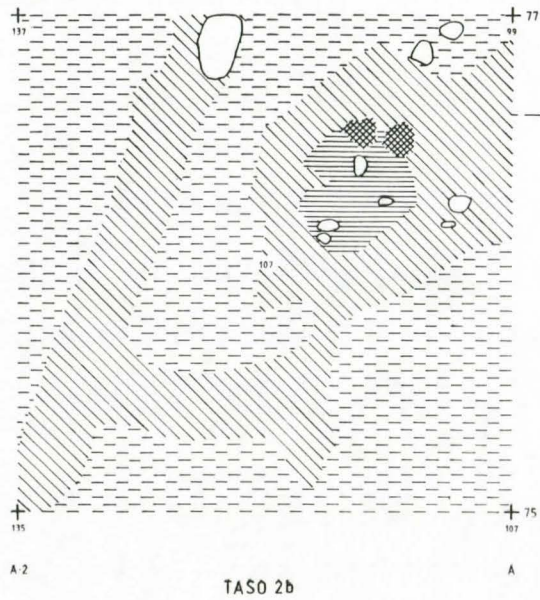
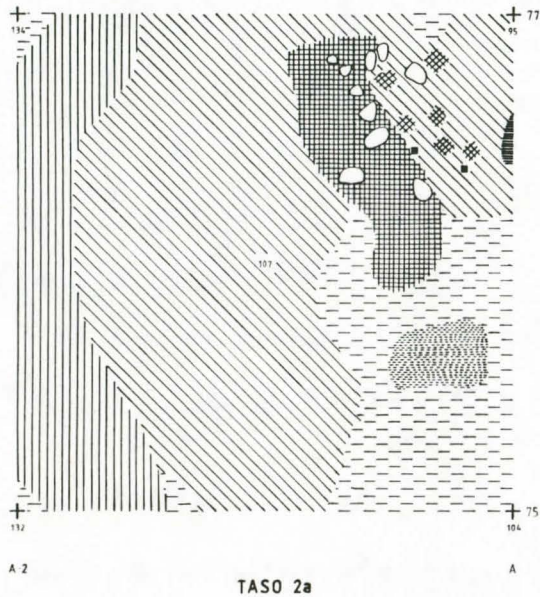
23

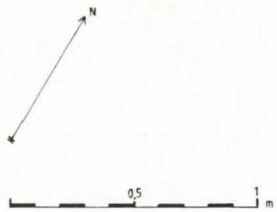
VIEREMÄ, HUKKALANHARJU
 1990
 KIVIKAUTINEN ASUINPAIKKA 2.901
 PROFILI, LINJA 75 KAAKOSTA
 KARTTA 11
~~25~~ E I MITTA KAUVASSA
 KP 111,65 mmpy H 11,5

- Värjäytynyt hiekka
- Hiesu
- Puhdas hiekka
- Sora
- Ruostemaa
- Humus

T.Heikkinen 1990

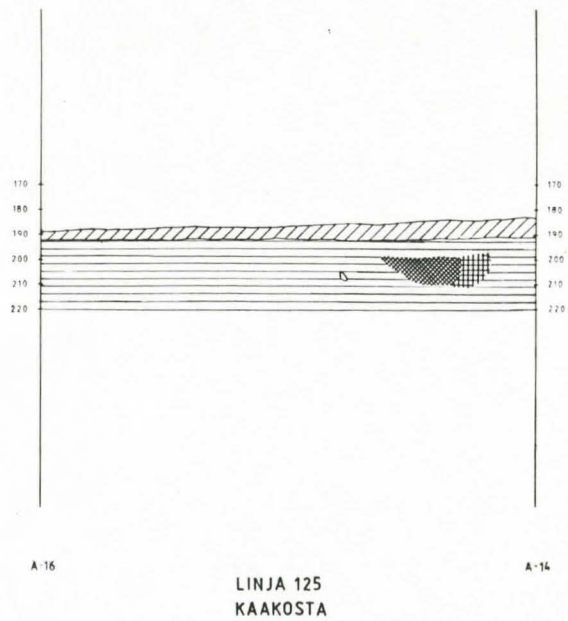
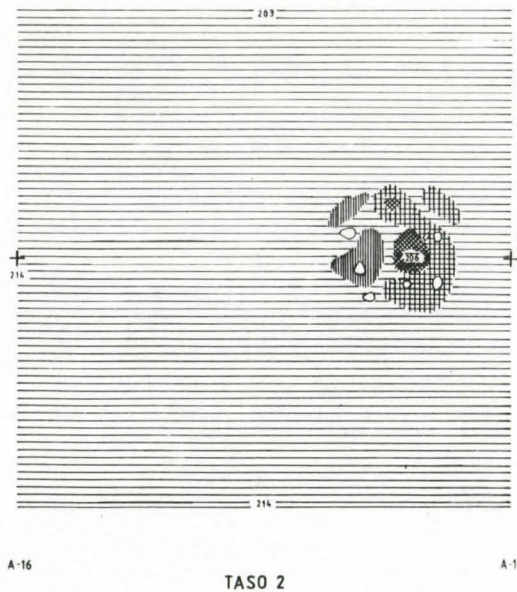

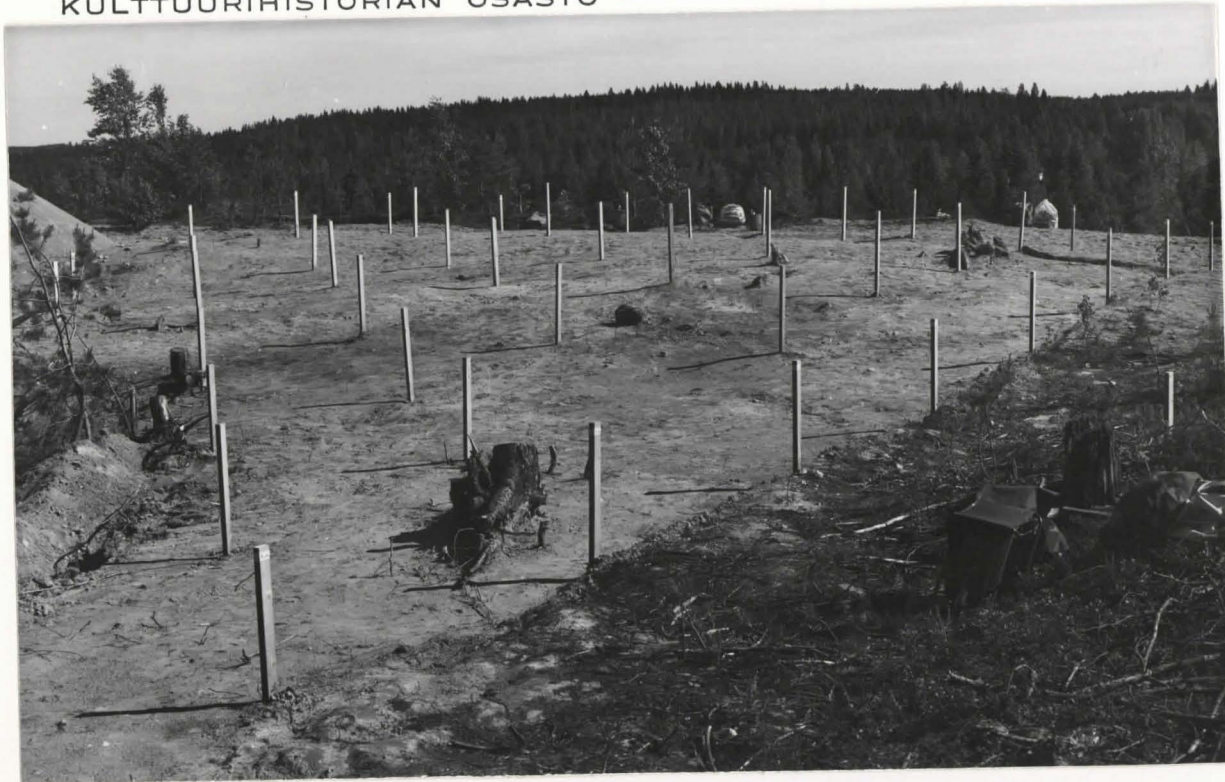
24

- Värjäytynyt hiekka
- Harmaa hiekka, hiilensekainen
- Palanut hiekka
- Vaalea, palanut maa
- Hiili
- Hiesu
- Puhdas hiekka
- Ruostemaa
- KVARTSI-ISKOS

VIEREMÄ, HUKKALANHARJU
1990
KIVIKAUTINEN ASUINPAIKKA 2.901
YKSITYISKOHTAKARTTA / RUUDUT
A-2-A-1 / 75-76 ja A-16-A-15 / 124-125
KARTTA 12
~~1:25~~ EI MITTAKAAVASSA
KP 111,65 mmpy tl 11,5
T.Heikkinen 1990

KUVA 1. KAIVAUSSALUE II / TASO 3 ETELÄSTÄ NÄHTYÄ. 2.
20.6.1990.

KUVA 2. KAIVAUSSALUE II / TASO 2. TUHISNA RUUDULLA
A-2-A-1 / 76. 19.6.1990

KUVA 3. KAIVAUSSALUE II / TASO 3 KAAKOSTA NÄHTYÄ.
20.6.1990.

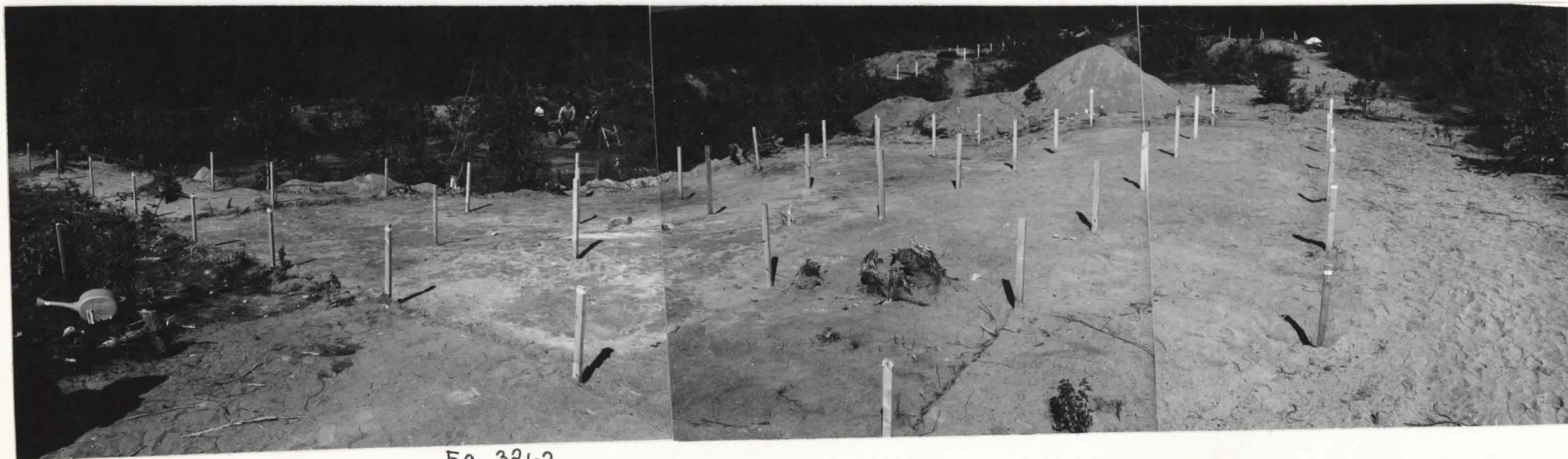
2.901
VIEREHÄ

1.

HOKKALANHARJU

F.a. 3260

3.

F.a. 3262

KUVA 1. KAIVAUSALUE II/POHJA. ALUE
 KAIVETTUNA POHJAAN. KESKESSÄ NÄKYY
 KUOPANNE (RUUDUT A-2-A-1/76)
 SILTIHIEKKAAN ULOTUNEEN TUHISIJAN
 KOHDALLA. 25.6.1930.

F.a. 3265

KUVA 2. KAIVAUSALUE II/POHJA.
 ALUEEN ITÄREUNAN RUUTUJA, JOISSA
 HIEKKAKERROS SILTIN PÄÄLLÄ ON
 PAKSUMPI KUIN MUUALLA, LAPIOIDEN
 TARKISTETTUNA YLI 50 CM SYUYYTEEN.
 SEPPÖ HAIKONEN SEUKOO TAAHEPANA
 LAKITASANTEEN REUNAA (RUUDUT
 H-1/77-84). 25.6.1930.

F.a. 3267

F.a. 3274

F.a. 3273

F.a. 3272

KUVA 1. KAIVAUSALUE V TASO 1. VAKOKUUTUNNA
POHJOISESTA. OIKEALLA NÄKYÄÄ MUINAISRANTA
KIVEYSTÄ, LÖYDÖT RASOITTOUVA VASEMMALLA
NÄKYVÄN HIEKKATÖYRÄÄN ALUEELLE.
25.6.1990.

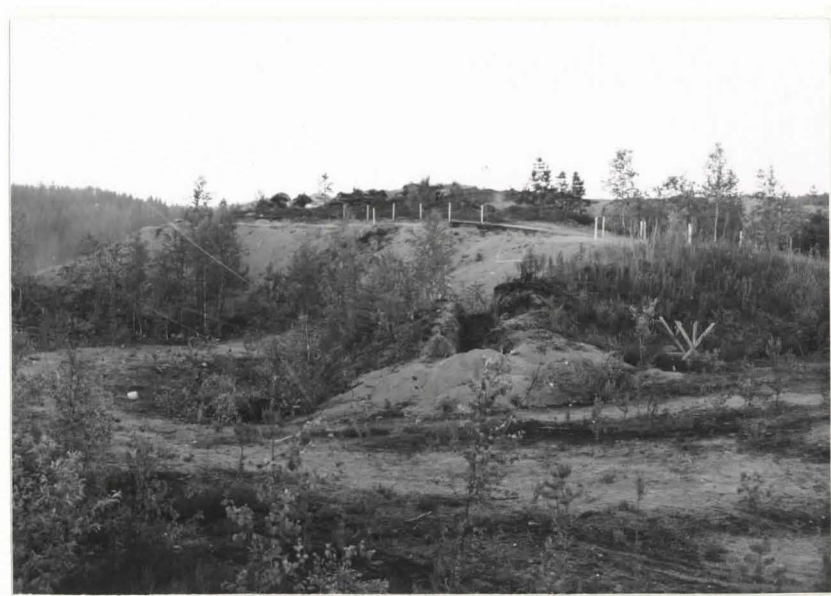
F.a. 3278

KUVA 2. KAIVAUSALUE IV ETEHÄPUOLISEN
HIEKKAKUOPAN REUNAN SEUKONTA.
LAURI POHJAKALLIO HAVAITSI UUDEN 1975
KAIVAUKSESSA REUNASSA RUNSAASTI PALA-
NELTÄ KIVIÄ. SEUKONTA EI PALJASTANUT
MITÄÄN ERITRISTÄ, LEIKKAUS ON
LIESKIVI. HAVAINNON JA TÄMÄN KAIVAUKSEN
VÄHISENÄ AIKANA SORTUNUT JA
VESOITUNUT. 26.6.1990.

VIEREMÄ
HUKKANENHARJU
2.901.

1.

2.

F.a. 3276

KUVA 1. ASUINPAIKAN POHJOISPUOLINEN HIEKANOTTOPAIKKA KOILLISEN SUUNNASTA. LEIKKAUKSESSA PÄKY Y HARJON KAEN HIEKKA-PATJA, JOLLE ASUINPAIKKA SIJOITTUU. 26.6.1990.

KUVA 2. VANHAN HIEKKAKUOPAN POHJAA ETELÄSTÄ NÄHTYÄ. KESKELLÄ IRTOHAALAJÄÄN SEULONTAPAIKKA, TÖRMÄN PÄÄLLÄ KAIVAUS-ALUBET VI JA VII.

KUVA 3. KAIVAUSALUE I / TASE 1 VALOKUVATIONA LUOTEESTA.

3.

2.901.

VIEREMÄ

HOKKALANHARJU

KUVA 1. KAIVAUSSALUE VII / TASO 1. LINJAN 121-124 RUTUJA VALOKUVATTUNA KAAKOSTA.

KUVA 2. RUUDUISSA A-15 / 124-5 OLLUT TUKISIJA, 1. TASO

KUVA 3. KAIVAUSSALUE VII / TASO 1. KAAKOSTA.

F.a. 3259

1.

3.

2.

KUVA 1. KAIVAUSSALUET VI JA VII
KUVATTUNA KAAKOSTA. 1. TASO.